

CONFERENCE INFORMATION

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University hosts

III INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE “ROLE OF EDUCATION IN SUSTAINABLE MOUNTAIN DEVELOPMENT”

THEMATIC AREAS OF THE CONFERENCE:

- 1) Ethno-cultural, educational and socio-economic potential of the mountain environment in the Carpathian region.
- 2) Recreation and investment attractiveness of the Carpathians and Appalachians.
- 3) Professional mobility of the future expert in multicultural education space.
- 4) Development of inclusive educational environment in mountain schools of the Ukrainian Carpathians.
- 5) Problems and prospects of development of small schools in terms of transformation of the European educational space.
- 6) Development of the student individuality in terms of mountain environment.
- 7) Psychological basis of personality development in the mountain region.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «РОЛЬ ОСВІТИ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ ГІРСЬКОГО РЕГІОНУ»

Заслухавши і обговоривши доповіді, повідомлення, виступи науковців вищих навчальних закладів України, США, Польщі, Словаччини, Болгарії, практичних працівників органів освіти, директорів шкіл і вчителів, **учасники конференції зазначають:**

- сучасна соціально-економічна та екологічна ситуація в регіоні Українських Карпат вимагає зміни пріоритетів у політиці розвитку гірських територій у відповідності з концепцією переходу України на засади сталого розвитку;

- сталий розвиток гірських територій України як складової частини загальноєвропейського регіону Карпат у контексті Карпатської конвенції, Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» є перспективним стратегічним баченням, що вимагає визначення конкретних цільових орієнтирів і завдань;

- в умовах децентралізації управління, створення об'єднаних територіальних громад, оптимізації навчальних закладів, як ніколи раніше, потребують уваги науковців освітні процеси в гірських регіонах;

- освітньо-виховний простір у Карпатах, незважаючи на особливі труднощі, що викликаються природно-кліматичними, демографічними та соціально-економічними чинниками гірської місцевості, стабільно

розвивається: удосконалюється мережа освітньо-виховних закладів, широко використовуються новітні технології навчання й виховання учнів, сучасні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) стають звичним явищем у роботі шкіл та інших навчально-виховних закладів;

- використовується досвід розвитку освіти в гірських регіонах інших країн світу. Міцнішим і ширшим стає співробітництво з “Міжнародною організацією гір” (Швейцарія, Берн), “Центром дослідження Аппалач” (США, штат Кентуккі), розробляються спільні проекти дослідження гір з університетами Європи і США. Все це дозволяє використати наукові та практичні здобутки інших країн і на цій основі розвинути власні ідеї, збагатити світове співтовариство надбаннями української науки і практики.

Водночас конференція звертає увагу педагогічної громадськості на те, що в розвитку освітнього простору в гірському регіоні Карпат є **низка труднощів**. Серед них:

- уповільнений суспільний розвиток гірських територій, збіднений ринок праці в гірських селах, недостатня зацікавленість державних і недержавних організацій у багатофункціональному розвитку гірських сіл справляють негативний вплив на розвиток учнів та роботу гірської школи;

- монофункціональний спосіб господарювання в горах не лише ускладнює організацію профільного навчання, але й утруднює вибір професій та працевлаштування випускників шкіл;

- в роботі значної частини вчителів не склалася система використання природних чинників для кращого розвитку дітей і підвищення ефективності навчально-виховної роботи (залучення дітей до традиційних у горах видів діяльності; поглиблення розуміння взаємозалежності діяльності людей і умов природи; обумовленість звичаїв, традицій, народної творчості ландшафтами і способом господарювання тощо);

- процес навчання й виховання дітей ускладнюється тим, що багато хто з них залишається без опіки батька і матері. Трудова міграція, сезонні роботи позбавляють можливості багатьох батьків виховувати своїх дітей;

- недооцінка впливу природних факторів на розвиток дітей, нехтування особливостями умов гірського середовища негативно відбивається на стані їх здоров'я, вимагає гнучкості навчальних програм;

- значна віддаленість гірських шкіл від міст, недостатнє забезпечення навчально-методичними матеріалами, відсутність провайдерів у віддалених гірських селах зумовлює низький рівень доступу значної частини учнів та вчителів до сучасних джерел інформації.

Враховуючи ці та інші думки й зауваження, висловлені в доповідях, повідомленнях та в процесі їх обговорення, **учасники конференції рекомендують:**

1. Міністерству освіти і науки України виділити проблему розвитку освітнього простору гірських регіонів як одну з пріоритетних. Всебічно сприяти збереженню та розвитку системи загальноосвітніх закладів у гірських населених пунктах.

2. Основою сучасної освітньої політики визначити турботу про інтегрований

соціально-економічний, екологічний та культурний розвиток гірських регіонів, збереження місцевих культурних і господарських традицій.

3. З метою активізації досліджень проблем гірських регіонів створити Асоціацію гірських шкіл України. Схвалити проект Статуту Асоціації гірських шкіл України, запропонований робочою групою з підготовки установчих документів.

4. Розглядати активізацію транскордонної співпраці як один із пріоритетних напрямів вирішення комплексу проблем сталого розвитку гірських регіонів. Із цією метою розвивати контакти з українськими та міжнародними організаціями, університетами, які готують фахівців для роботи в горах і займаються вивченням та дослідженням роботи навчально-виховних закладів в умовах гір, а саме:

- здійснювати обмін науковцями (викладачами, аспірантами, студентами), які розробляють проблеми розвитку освіти і спільнот в умовах гірського середовища;

- практикувати оприлюднення матеріалів українських авторів з даної проблематики у виданнях США, Польщі, Словаччини, Болгарії тощо та публікації зарубіжних авторів в українських виданнях;

- розширити наукове співробітництво між окремими кафедрами і дослідницькими центрами до масштабів співробітництва між навчально-науковими і дослідницькими закладами України, США, Польщі та інших країн.

5. Вищим і середнім спеціальним педагогічним навчальним закладам звернути увагу на специфіку підготовки вчителів до роботи в гірських умовах з метою підвищення рівня кадрового забезпечення в гірській місцевості, розвитку мотиваційних механізмів щодо закріплення молодих фахівців, збереження та розвитку людського потенціалу в гірських селах. Із цією метою вищим навчальним закладам передбачити впровадження в навчальних процес дисциплін з проблем сталого розвитку.

6. Брати участь у розробці регіональних програм та проектів, що сприяли б поверненню випускників вищих педагогічних навчальних закладів до гірських сіл. Саме регіональні проекти дозволяють використати позитивні сторони загального (глобального) напрямку розвитку і запобігти негативним впливам, що нівелюють національну та етнічну самобутність народу кожної країни.

7. Налагодити тісні взаємозв'язки між закладами вищої педагогічної освіти та навчальними закладами, розташованими в горах, з метою розбудови Нової української школи в гірській місцевості.

8. Роботу кафедр та науково-дослідних лабораторій у ВПНЗ спрямувати на вивчення потреб у наданні освітніх послуг жителям конкретних гірських територій і ефективних шляхів їх забезпечення, у тому числі використання дистанційної, індивідуальної, екстернатної форм навчання, сучасних освітніх технологій.

9. Оргкомітету конференції звернутися до Кабінету Міністрів України і МОН України з клопотанням про виділення коштів з державного фонду

регіонального розвитку для фінансової підтримки пілотного регіонального проекту «Розбудова Нової української школи в гірській місцевості Українських Карпат», схваленого Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти, зокрема для діяльності чотирьох пілотних гірських опорних шкіл (по одній у Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській, Чернівецькій областях, у перспективі – в кожному з 27 гірських регіонів цих областей).

10. Оргкомітету конференції надіслати проект організаційної структури з реалізації пілотного регіонального проекту «Розбудова Нової української школи в гірській місцевості Українських Карпат» для доопрацювання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, МОН України, НАПН України, департаментам освіти і науки, ОППО Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Чернівецької областей, ректорам університетів Ужгородського національного, Прикарпатського національного імені Василя Стефаника, Дрогобицького державного педагогічного імені Івана Франка, Чернівецького національного імені Юрія Федьковича з пропозицією рекомендувати до складу робочої групи досвідчених організаторів і науковців.

11. Рекомендувати редакційній колегії журналу «Гірська школа Українських Карпат» підготувати і видати спецвипуск журналу з настановними матеріалами з реалізації пілотного регіонального проекту (I квартал 2018 року).

12. Рекомендувати науково-дослідній лабораторії «Гуцульська етнопедагогіка і гуцульщинознавство» (м.Косів) спільно з ОППО і пілотними гірськими опорними школами Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Чернівецької областей підготувати і видати методичний посібник з досвіду використання регіонального етнографічного компонента в гірській школі (II квартал 2018 року).

Пропозиції ГО «Фонд «Відкрита політика»

1. Звернутися до Міністерства культури України і Міністерства молоді та спорту України з клопотанням щодо розробки мінімального кошика освітніх послуг, які має гарантувати держава, з урахуванням не тільки такого показника, як кількість освітніх закладів на душу населення, а й територіальної доступності, специфіки регіонів (густонаселеність, рельєф місцевості, дотаційність регіону, інші).

2. Для забезпечення рівного доступу до якісної освіти кожній дитині ГО «Фонд «Відкрита політика» звертається до ЮНІСЕФ та МОН з пропозицією розробити коефіцієнт для гірських шкіл у формулі фінансування з розрахунку не на одного учня, а на клас.

3. ГО «Фонд «Відкрита політика» пропонує парламенту переглянути закон, дія якого призвела до закриття сільських малокомплектних шкіл, та окремі статті законопроекту «Про освіту». Накласти мораторій на дію закону щодо закриття шкіл II-III ступенів у важкодоступних гірських регіонах, оскільки через складний рельєф та віддаленість у гірській місцевості немає

можливості організувати під'їзд учнів шкільним автобусом до інших шкіл. У прикінцевих положеннях Закону України «Про освіту» прописати застереження щодо гірських шкіл.

4. Щодо децентралізації, потрібно здійснювати її без поспіху, спочатку зробити експеримент, пілотний проект, як буде діяти модель у різних регіонах, у т.ч. в малодоступних, дотаційних, не густонаселених.

5. У зв'язку із складною ситуацією, що склалася з фінансуванням в об'єднаних територіальних громадах у гірських дотаційних областях, де місцеві бюджети не в змозі забезпечити належне фінансування загальнонавчальних закладів, ГО «Фонд «Відкрита політика» пропонує виділити додаткову дотацію з державного бюджету на фінансування господарських потреб: на ремонт пічок, адже в більшості гірських шкіл пічне опалення; на придбання дров, ціна на які зросла порівняно з минулим роком.

6. Обсяги освітньої субвенції та додаткові дотації на покриття поточних витрат ЗНЗ повинні забезпечувати створення належних умов для здобуття учнями якісної загальної середньої освіти, незалежно від місця їх проживання. Потрібна державна гарантія на добудову шкіл у сільській місцевості, наприклад, 5-ти шкіл у Косівському районі Івано-Франківської області (Космацька, Бабинська, Старо-Кутська, Старо-Косівська, Нижньо-Березівська).

7. Необхідно відновити державне фінансування в повному обсязі пришкільних інтернатів, які існують, але не створювати нових, якщо цього не хочуть громада, батьки, вчителі, оскільки це призведе до закриття малочисельних гірських шкіл.

8. Звернутися до народних депутатів Олександра Співаковського, Тараса Кременя щодо високих ризиків неохоплення школою дітей у зв'язку з пролобійованою приватними закладами статтею 10.7 про сімейну (домашню) форму освіти у проекті Закону України «Про освіту», звернути особливу увагу на ці ризики щодо сільських шкіл.

9. Потрібне державне безкоштовне навчання з управління проектами (державними та міжнародними) для освітян, адміністраторів, оскільки сьогодні є багато фінансових інструментів, але кошти залишаються не задіяними.

10. Впроваджувати в гірських школах STREAM освіту, що базується на математиці, природничих науках, робототехніці, мистецтві. Розробити навчальні програми, які базуються на традиційному мистецтві, для поведення уроків праці та мистецтв у поєднанні із science, інженерингом, ІТ.

11. Розробити і прийняти низку документів: стратегію забезпечення рівного доступу до якісної освіти в сільських школах (у т.ч. гірських) як на загальнодержавному, так і місцевому рівнях; стратегію розвитку ОТГ (мінімум на 7 років); готувати проектну команду для підготовки конкретних проектів.

12. Створити кластер гірських шкіл за участі освітян гірських шкіл, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», місцевої влади, парламентарів, громадських організацій, журналістів для

активної адвокації і промоції гірських шкіл.

13. Впроваджувати програму GREEN STREAM у гірських школах для забезпечення вільного доступу до інноваційної освіти дітям із важкодоступних гірських регіонів.